

Karnataka Lokayukta
(Under Section 7 of the Karnataka Lokayukta Act, 1984)

CASE
NUMBER COMPT/UPLOK/GLB/3359/2022
:
District : **Yadagiri**

BY :

1. Suo Moto

As per the Order of Honbel Upalokayukta-2, Dated:
06/09/2022.

COMPLAINANT/S

AGAINST :

1. District Health Officer

Yadagir District, Yadagir.

2. District Surgeon

District Hospital, Yadagir.

3. Medical Officer

Primary Health Centre, Kembhavi, Surapura Taluk,
Yadagir District.

RESPONDENT/S

Allegation/Grievance Dereliction of duty.

Brief :

Received From : Suo Moto

Received On : 07-09-2022

**Complaint stands
allotted to :**

ARLO-2

Seal and Signature

ಜಿಲ್ಲಾ ಆರೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರಿ

ಕಾನ್ಪುಟ ಅಧಿಕಾರಿಯರು

SCRUTINY AND OPINION

ಜಿಲ್ಲಾ ಆರೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರಿ, ಕರ್ನಾಟಕ

ಬೆಂಗಳೂರು.

KARNATAKA LOKAYUKTA, BENGALURU

No:

Date: 06-09-2022

ORDER

In 'Vijaya Karnataka daily' dated 03.09.2022, a news item with the heading "ಯಾವರಿಲಿಯ ಸುರಸುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೆಂಭಾವಿಯ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲೇ ನಡೆಯುತ್ತ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮೋಸ್ಟ್ರಾಮಾರ್ಂ ಹೆಣಗಲು ಊವಿಗ" has been published. Instead of repeating the news item, it is useful to extract the same, which reads as hereunder:

"ಮೃತ ದೇಹಗಳನ್ನು 2 ಕಲೋ ಮೀಟರ್ ದೂರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ರಸ್ತೆ ಬದಿಯೇ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಇದು ಸುರಸುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೆಂಭಾವಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಗೋಚಾರಿದೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡಲು ಕೋಶಡಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮೃತದೇಹಗಳ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡಲು ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಇನ್ನಿಲ್ಲದ ಹರಸಾಹಸ ಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ರಸ್ತೆ ಬದಿ ಬಯಲಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕಾ ಕೋಶಡಿ ಇದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲದಿರುವ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ತೊಂದರೆ ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಿದೆ. ಇಲಾಖೆಯ ಮೇಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿಲ್ಲ. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರೋಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

L

ಅಪಘಾತದಲ್ಲಿ ಮೃತಪಟ್ಟಿರುವವರು, ಹೊಡೆದಾಟದಲ್ಲಿ ಅಸುನೀಗಿರುವವರು, ಇನ್ನೂ ಅಪರಿಚಿತ ಶವಗಳನ್ನು ಮರಣೋತ್ತರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೃತ ದೇಹಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ತಿಂಗಳಿಗೆ 9 ರಿಂದ 10 ಮರಣೋತ್ತರ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಮೇಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಮನಃ ರಸ್ತೆ ಬದಿ ಮರಣೋತ್ತರ ಶವ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಕ್ರಮವಾದ ಜಮೀನುಗಳ ರೈತರು ತೀವ್ರ ವಿರೋಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಭೈರುಗಳ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ರಸ್ತೆ ಬದಿಯೇ ಬಯಲು ಜಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕುರಿತು ಮೇಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಮೌನಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮರಣೋತ್ತರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಲು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ 2 ಕಿಲೋ ಖುಟರ್ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ತೀವ್ರ ತೊಂದರೆ ಆಗುತ್ತಿದೆ.

ರಾತ್ರಿಗಾಗಿ ಕಾಯಬೇಕು: ಹಗಲು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ಬದಿ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡದರೆ ಅಕ್ರಮವಾದ ಜಮೀನುಗಳ ರೈತರು ತೀವ್ರ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಇವರ ಕೆಂಗಣ್ಣಿನ ಗುಲಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಹಲವು ಬಾರಿ ಮಾಡುವಂತಾಗಿದೆ. ಮೃತದೇಹಗಳು ಬಂದರೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಹೆದರುವಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇದೆ.

ಕೆಂಭಾವಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರೀಕ್ಷಾ ಕೊಠಡಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲು ಅಗತ್ಯ ಕ್ರಮಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರೂಮ್ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುವುದು - ಡಾ: ಗುರುರಾಜ ಹಿರೇಗೌಡ, ಡಿಹೆಚ್‌ಒ."

2. The news item extracted above indicates that Postmortem of dead bodies is being conducted on road side, as there is no Mortuary in the Primary

Health Centre of Kembhavi, Surapura Taluk. Further, the news item indicates that despite repeated requests made to the higher authorities, no steps are being taken to make a provision for Mortuary in the Primary Health Centre of Kembhavi for the purpose of conducting Postmortem of dead bodies. The staff of the said Primary Health Centre are facing inconvenience as they have to carry the surgical items for about 2 K.M. away from the Hospital.

3. It is needless to mention that making a provision for Mortuary in the Hospital is very essential. However, as could be seen from the news item extracted above, the concerned authorities have failed to provide a Mortuary for conducting Postmortem examination of dead bodies and thereby the concerned staff/officials are compelled to do Postmortem examination by the road side.

4. It is well settled principle of law that Right to Life also includes Right to Privacy, Right of dignity and fair treatment, Right to Decent Burial etc., The Hon'ble Supreme Court in the case of **Paramananda Katara Vs Union of India (1988) 4 SCC 286** has highlighted the importance of conferring dignity to dead persons. In the case of **Ashraya Adhdikar Abhiyan Vs Union of India (2002) 2 SCC 27**, the Hon'ble Supreme Court has reiterated that the dignity of the dead persons must be maintained and respected. In **P. Rathnam Vs Union of India (1994) 3 SCC 394**, the Hon'ble Supreme Court has widened the ambit of Article 21 of Constitution of India to include the dignity of a person. It emphasized that Right to Life means a meaningful life and not merely animal existence. Further, this right was also expanded to a dead person. In the case of **Ramji Singh and Mujeeb Bhai Vs State of UP and others (PIL No.**

3898/2004), the Hon'ble Allahabad High Court has held that a person's Right to Life includes the Right of the dead to be treated with the same respect and dignity that he would have deserved if he were alive. As such, it is imperative for the State to treat the cadaver with dignity. Therefore, it is not permissible for the authorities to conduct the Postmortem of the dead bodies by the road side which is prima-facie violation of Right to Life guaranteed under Article 21 of the Constitution of India. Failure on the part of the concerned authorities who are entrusted with responsibility to make a provision for Mortuary to conduct Postmortem examination of dead bodies within the premises of Primary Health Centre of Kembhavi has to be treated as act of mal-administration within the meaning of Sec. 2(10) of the Karnataka Lokayukta Act, 1984.

5. Therefore, I am of the view that it is desirable to consider the news item published in 'Vijaya Karnataka' as source material to exercise the power conferred on me under Sec. 7(2) and 9(3)(a) of the K.L. Act. Accordingly, I exercise my suo-motu power and the office is directed to register this proceedings as suo-motu proceeding.

6. With a view to examine the issues raised in the news item referred to above, I am of the view, that it is necessary to implead the officers mentioned herein below as parties/respondents to this proceeding and issue notices to them and call for comments.

1.	The District Health Officer, Yadagir District, Yadagir.
2.	The District Surgeon, District Hospital, Yadagir.
3.	The Medical Officer, Primary Health Centre,

Kembhavi, Surapura Taluk, Yadagir District.
--

7. The Officers/Officials referred to above are given four weeks time to submit their report/comments i.e., **on or before 09.10.2022.**

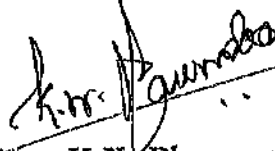
8. Communicate copy of this order to the respondents no. 1 to 3 along with the copy of news item published in 'Vijaya Karnataka Daily' and also to the Deputy Commissioner, Yadagir to hold an enquiry into the issues published in the news item and submit a report to this authority.

9. Further, communicate copy of this order to the Commissioner, Health and Family Welfare Services, Arogya Soudha, 5th Floor, Magadi Road, Bengaluru to make an alternate arrangement for Mortuary in Primary Health Centre, Kembhavi, Surapura Taluk, Yadagir District for performing

Postmortem of dead bodies and submit report to this authority by the next date of hearing.

Call on 10.10.2022.

~~(Justice K.N. Phaneendra),~~
Upalokayukta-2,
Karnataka State.

10. ARLO-4 (Complaints Section)}

ಯಾದಗಿರಿಯ ಸುರಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಕೆಂಭಾವಿಯ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲೇ ನಡೆಯುತ್ತೆ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆ

ಪೋಸ್ಟ್‌ಮಾರ್ಟಂ ಹಣಗಳು ಬೀದಿಗೆ

■ ಮಲ್ಲಪ್ಪಸಂಕೀರ್ ಯಾದಗಿರಿ

malappa.sankin@timesgroup.com

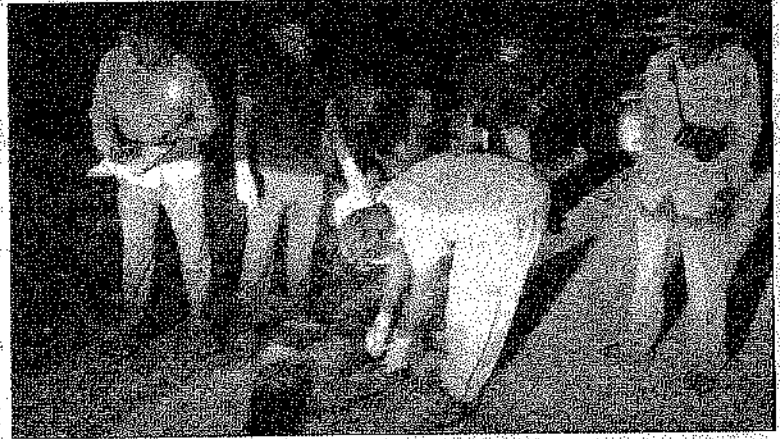
ಮೃತ ದೇಹಗಳನ್ನು 2 ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ರಸ್ತೆ ಬದಿಯೇ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಇದು ಸುರಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಕೆಂಭಾವಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಗೋಳಾಗಿದೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡಲು ಕೊಠಡಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮೃತದೇಹಗಳ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡಲು ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಇನ್ನಿಲ್ಲದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಾಗಿದೆ. ರಸ್ತೆ ಬದಿ ಬಯಲಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕಾ ಕೊಠಡಿ ಇದ್ದರೇ ಅವರಿಗೆ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪರಿಷ್ಕಾಮವಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಶೌಂದರ ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಿದೆ. ಇಲಾಖೆಯ ಮೇಲ್ದಿಶಾರ್ತಗಳ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿಲ್ಲ. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರೋಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

ಅಪಘಾತದಲ್ಲಿ ಮೃತಪಟ್ಟವರು, ಹೊಡೆದಾಟದಲ್ಲಿ ಅಸುನೀಗಿದವರು, ಇನ್ನೂ ಅವಿರತ ಶವಗಳನ್ನು ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡಿಸಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೃತ ದೇಹಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ತಿಂಗಳಿಗೆ 9 ರಿಂದ 10 ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೇಲ್ದಿಶಾರ್ತಗಳ ಮೌನ: ರಸ್ತೆ ಬದಿ ಮರಣೋತ್ತರ ಶವ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕಡಕ್ಕಡ ಜಮೀನುಗಳ ದೈತರು ತೀವ್ರ ವಿರೋಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಬೈಗುಳ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ರಸ್ತೆ ಬದಿಯೇ ಬಯಲು ಜಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕುರಿತು ಮೇಲ್ದಿಶಾರ್ತಗಳು ಮಾತ್ರ ಮೌನಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕೆಂಭಾವಿಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ರಸ್ತೆ ಬದಿ ದಾಖಲೆ ವೇಳೆ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು.

● ಕೆಂಭಾವಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕಾ ಕೊಠಡಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲು ಆಗಸ್ಟ್ ಕ್ರಮಕ್ಕೆಗೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರೂಮ್ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುವುದು.

-ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಹಿರೇಗೌಡ ಡಿವಿಜಿ.ಓ.

ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡಲು ವೃದ್ಧಕೀಯ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ 2 ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ತೀವ್ರ ಶೌಂದರ ಆಗುತ್ತಿದೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಾಗಿ ಕಾಯಬೇಕು

ಬಹುಳ ಮೌನದಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ಬದಿ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡಿದರೇ ಅಪಘಾತ ಜಮೀನುಗಳ ದೈತರು ತೀವ್ರ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಅವರ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಸುರಿಯುವ ತಡೆಗೋಳಿಸಲು ದಾಖಲೆ ವೇಳೆ ಮರಣೋತ್ತರ ಪರಿಷ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು ಮಾಡುವಂತಾಗಿದೆ. ಮೃತದೇಹಗಳ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಪರಿಷ್ಕೆಯಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇದೆ.